

**„Jak kryzys finansowy i fiskalny
wpłyną na perspektywę
polskiego członkostwa w strefie
euro?”**

Dr Jakub Borowski

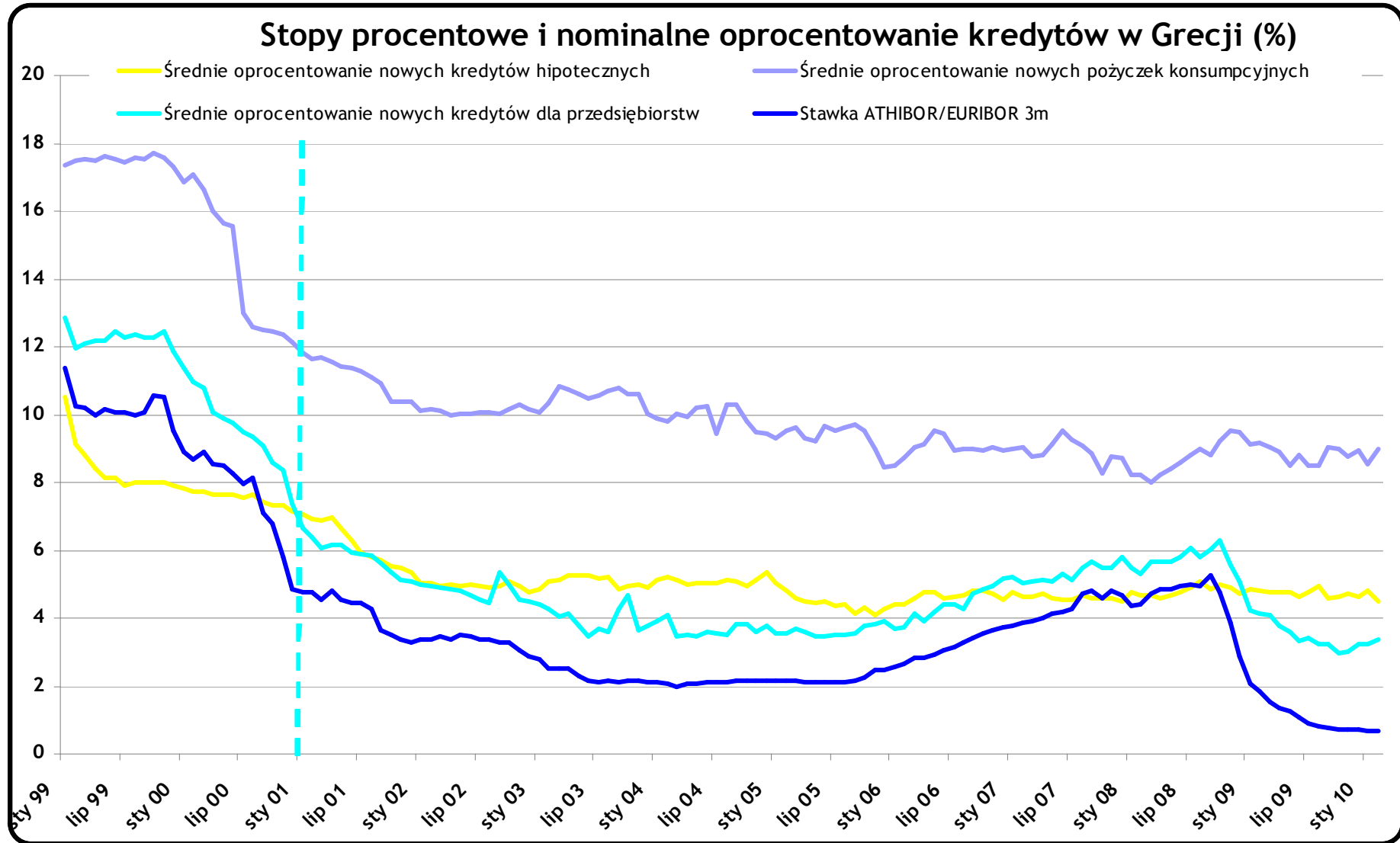
Invest-Bank, Szkoła Główna Handlowa

Wiosenna Szkoła Leszka Balcerowicza, Forum Obywatelskiego Rozwoju
Warszawa, 23 maja 2009 r.

Ryzyko boomu kredytowego

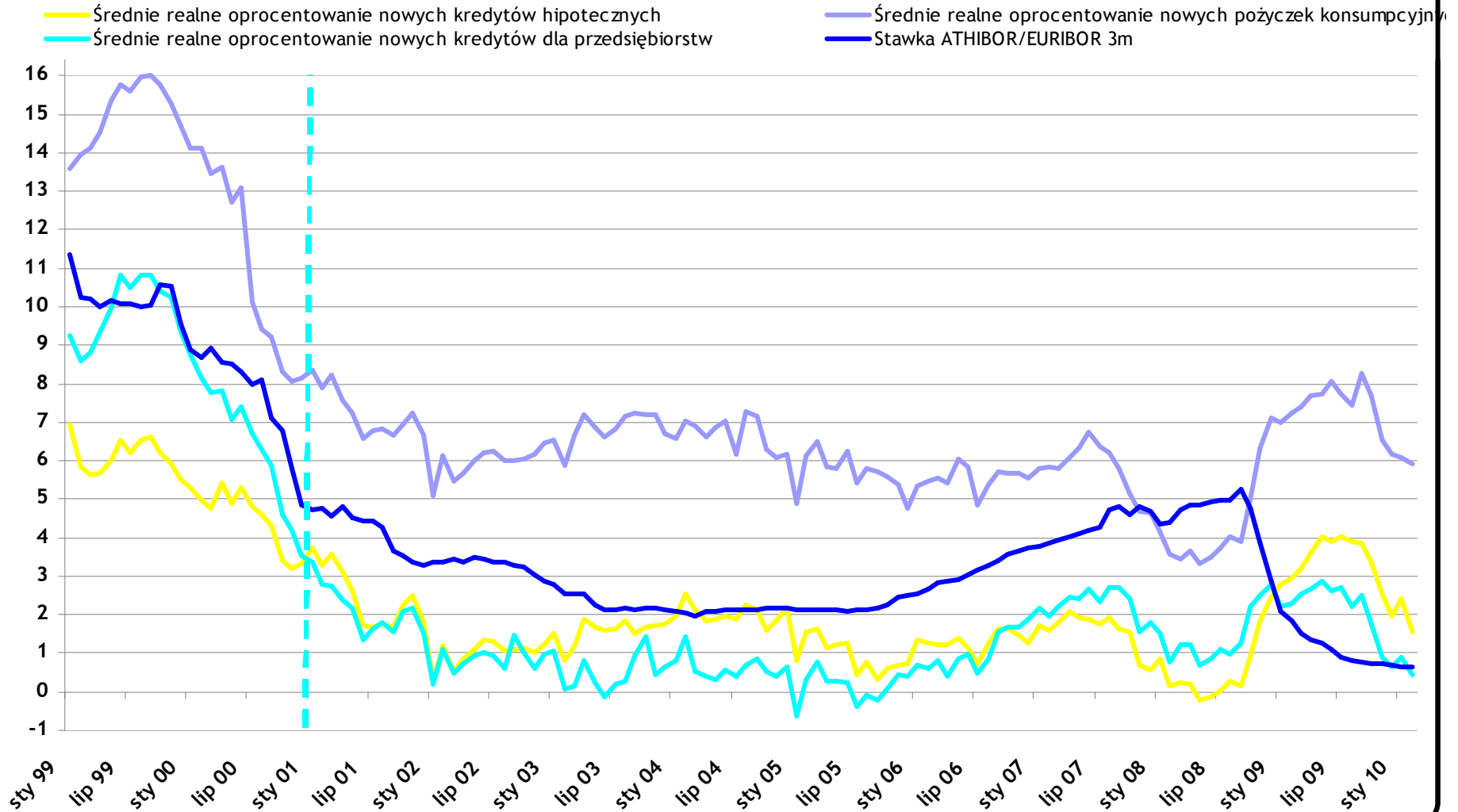
Przypadek Grecji (1)

Źródło: Bank Grecji, Reuters

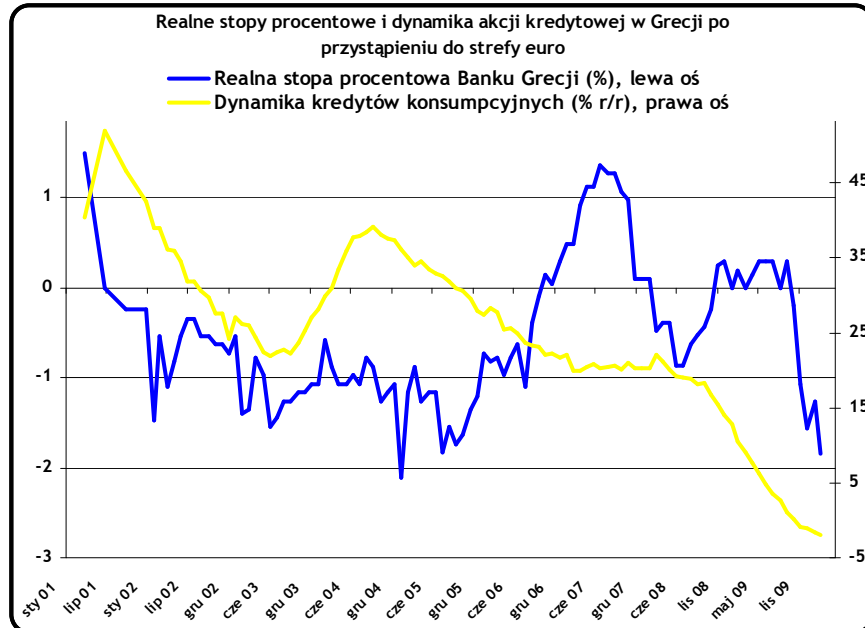
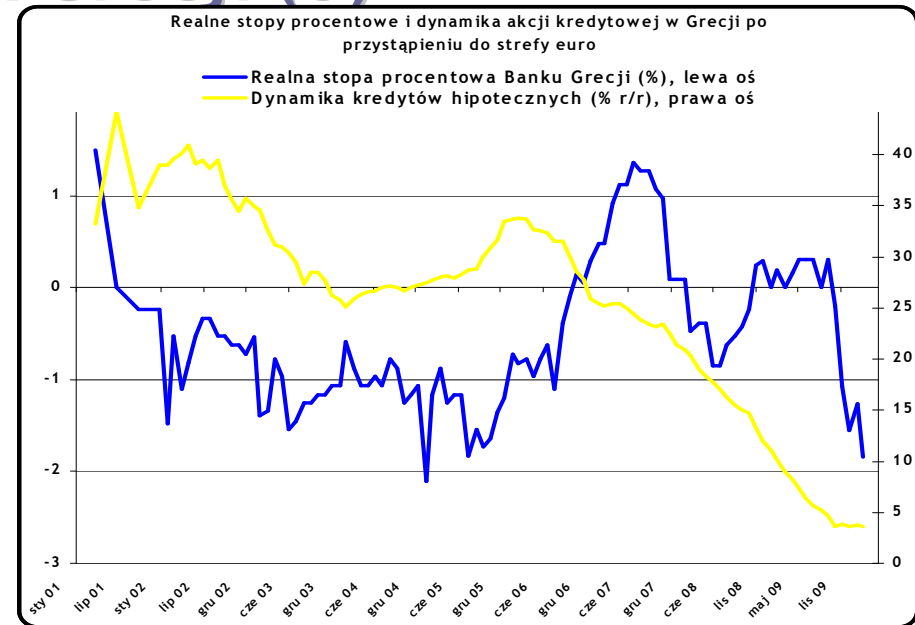
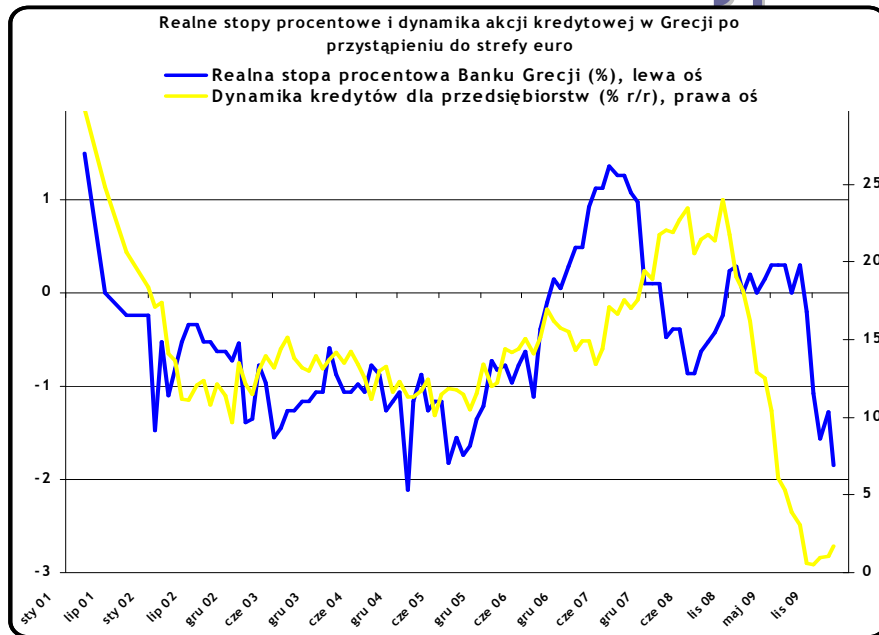
Przypadek Grecji (2)

Stopy procentowe i realne oprocentowanie kredytów w Grecji (%)

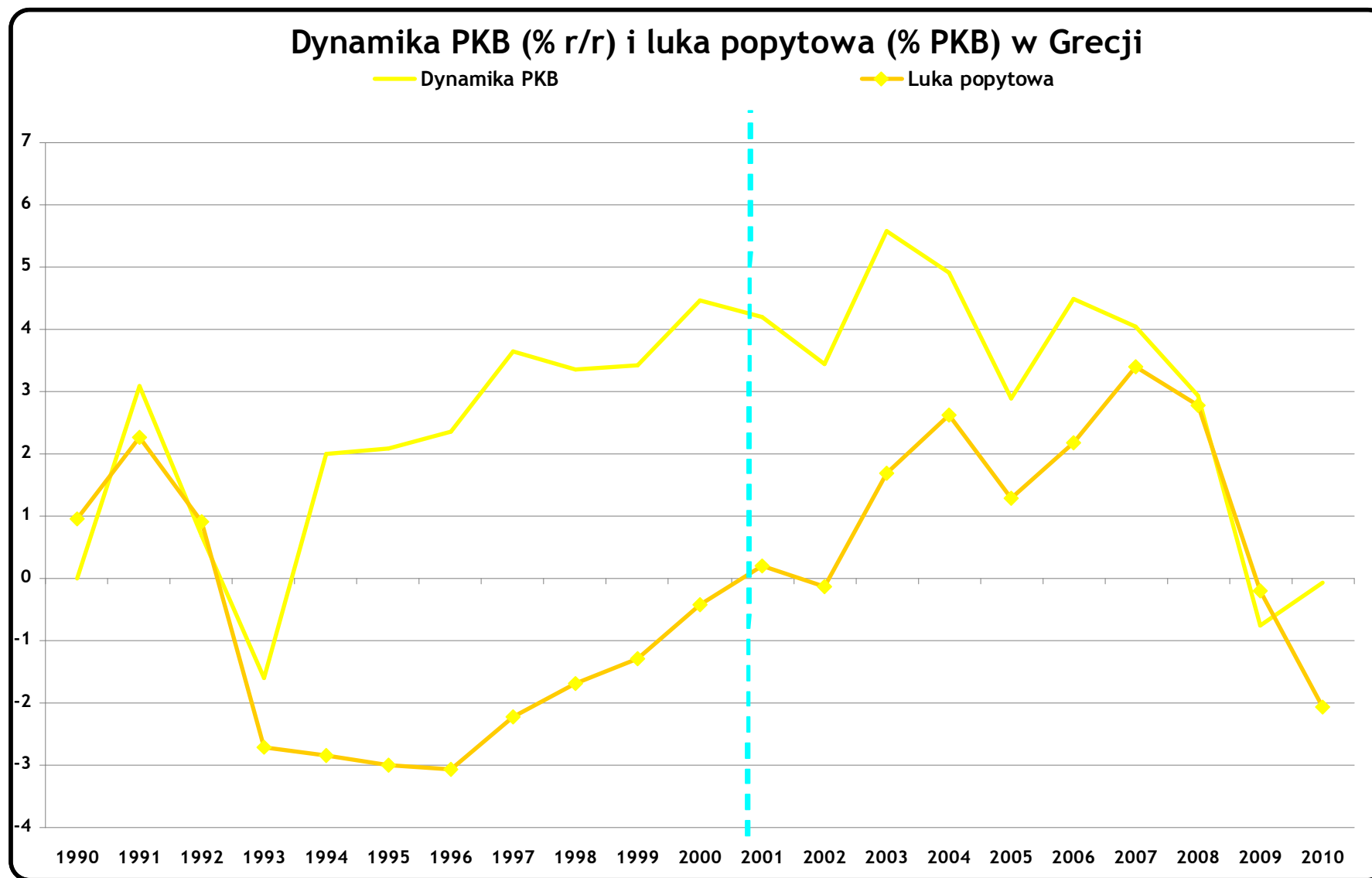
Źródło: Bank Grecji, Reuters

Przypadek Grecji (3)

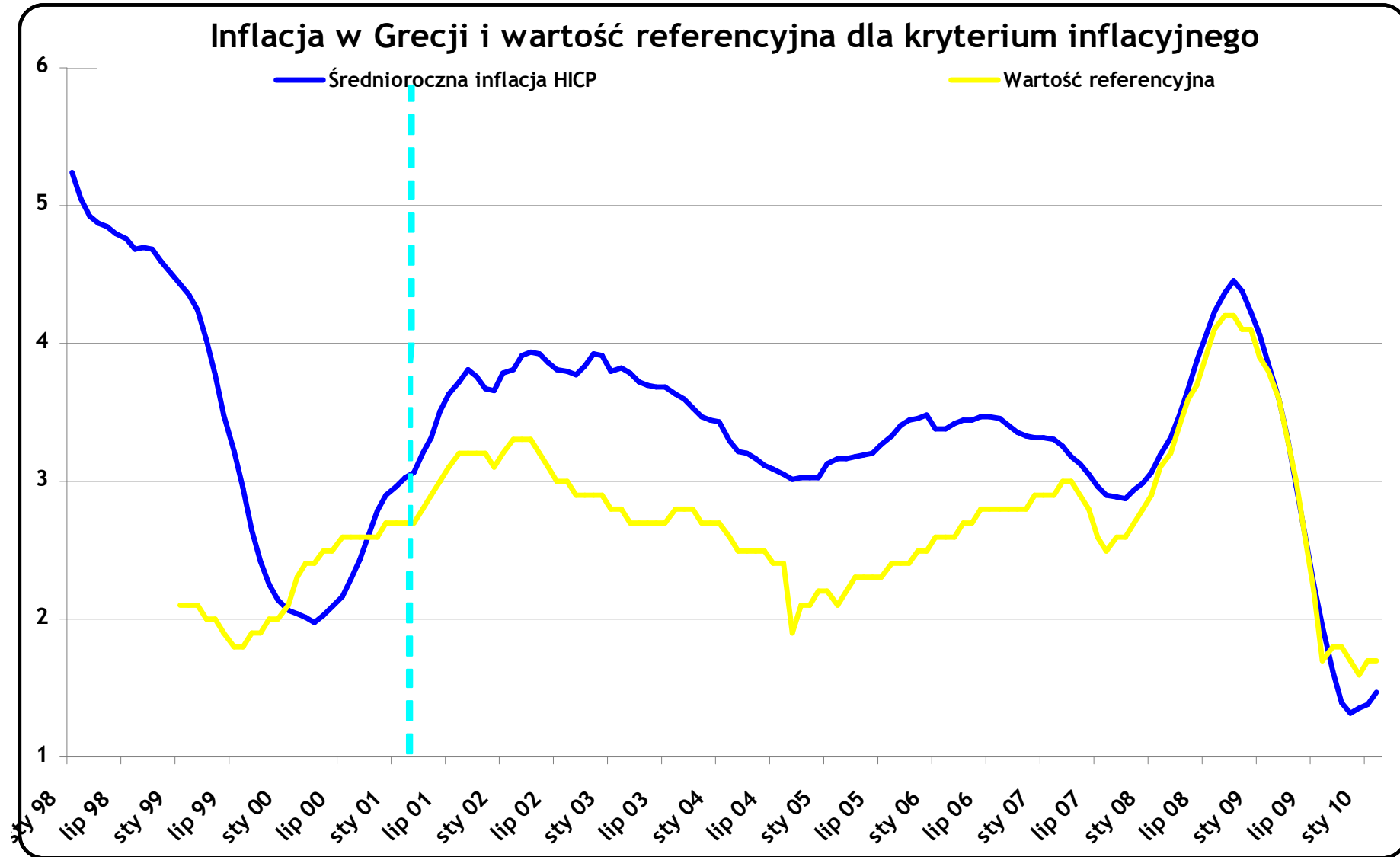
Źródło: Bank Grecji

Przypadek Grecji (4)

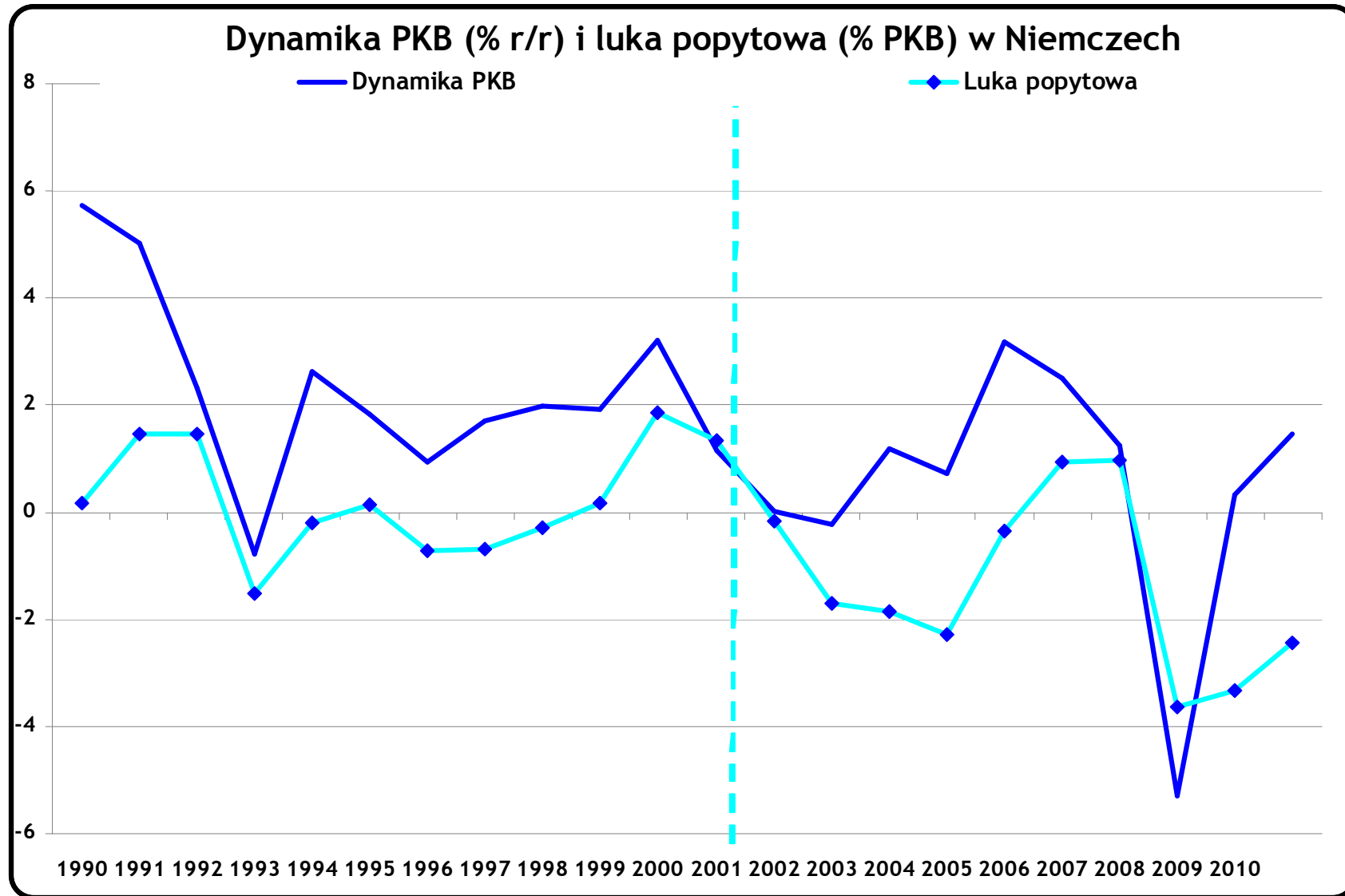
Źródło: Ameco Database

Przypadek Grecji (5)

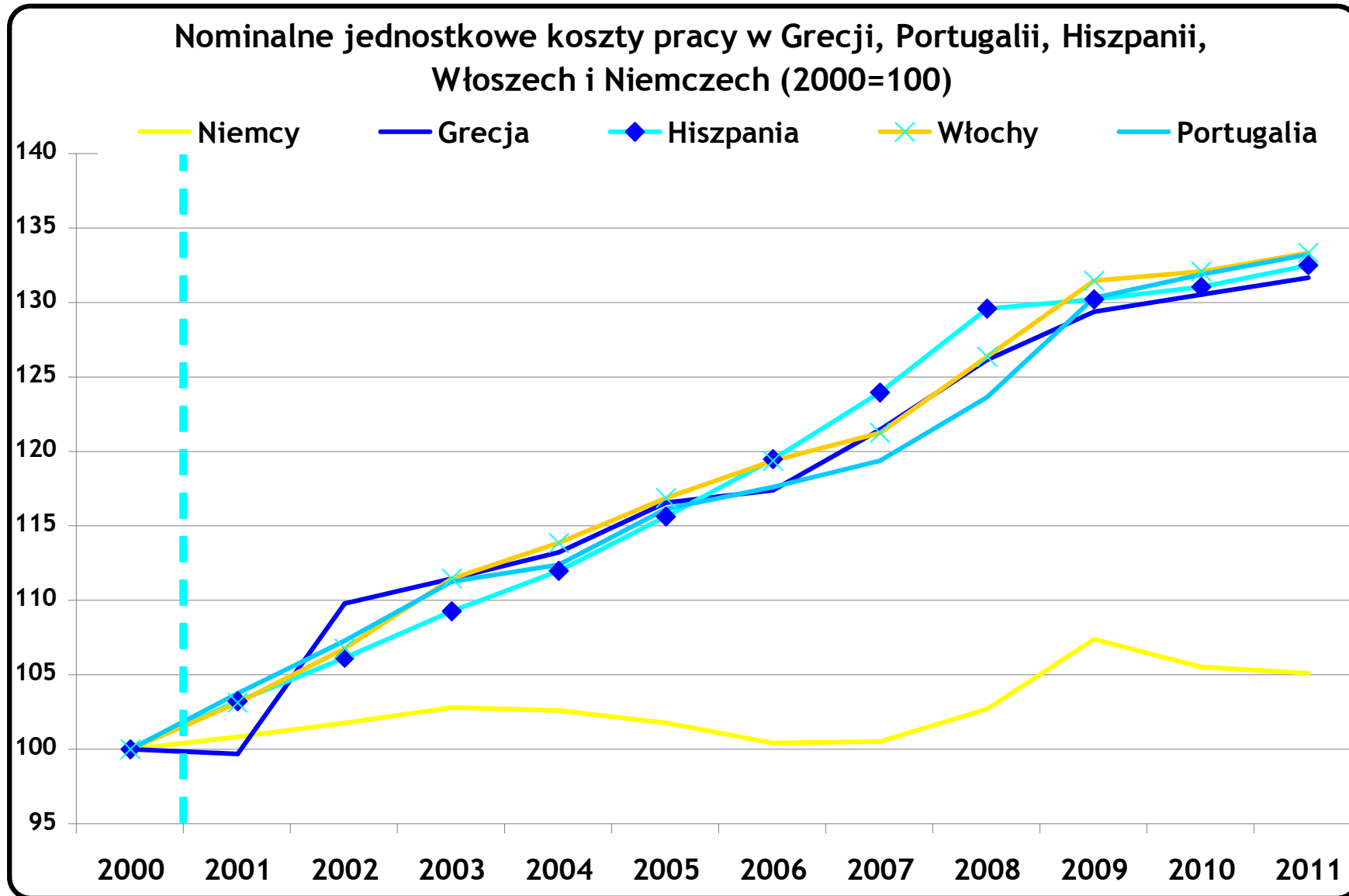
Źródło: Eurostat

Niemcy

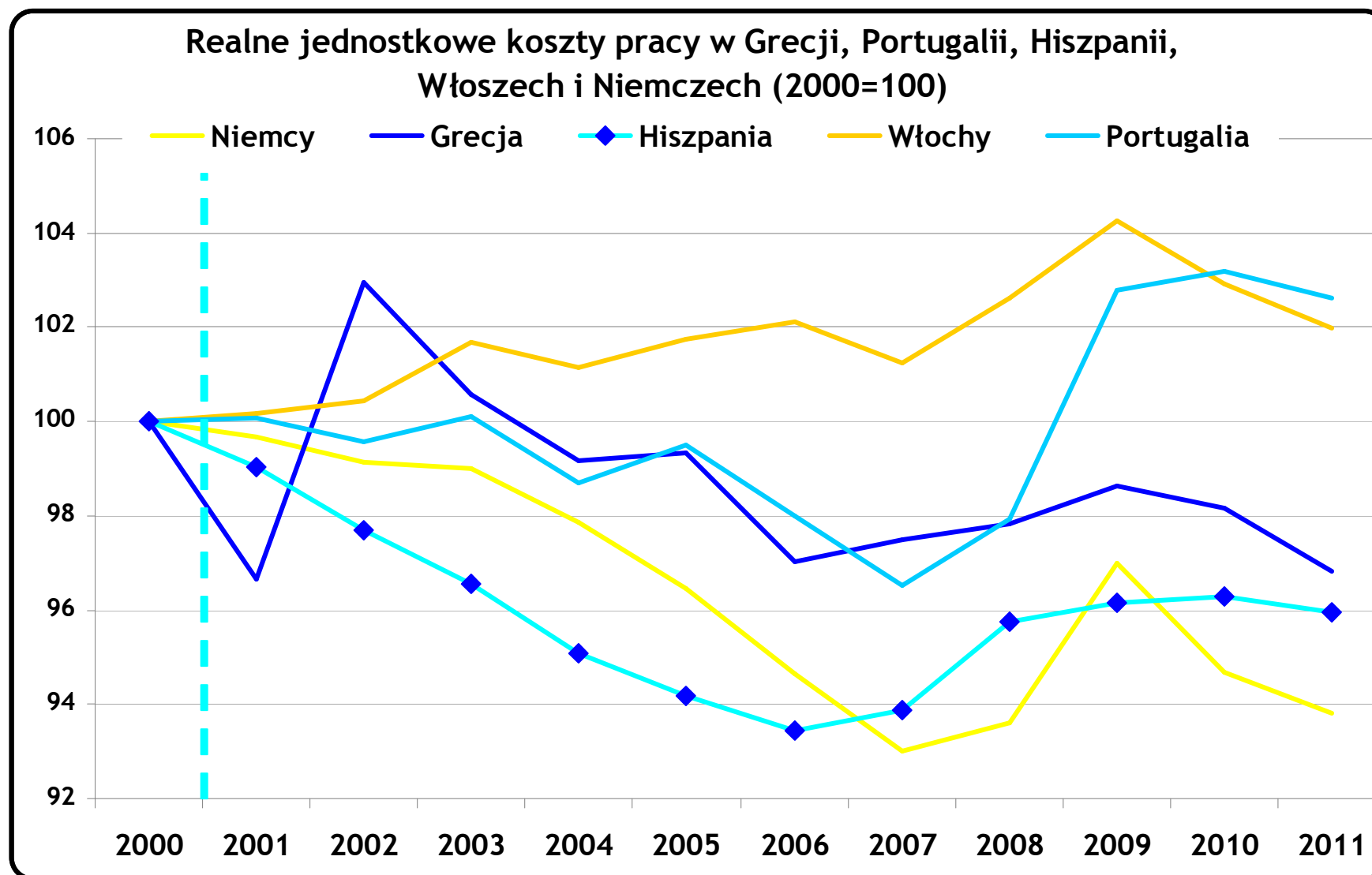
Źródło: Ameco Database

Strefa euro (1)

Źródło: Ameco Database

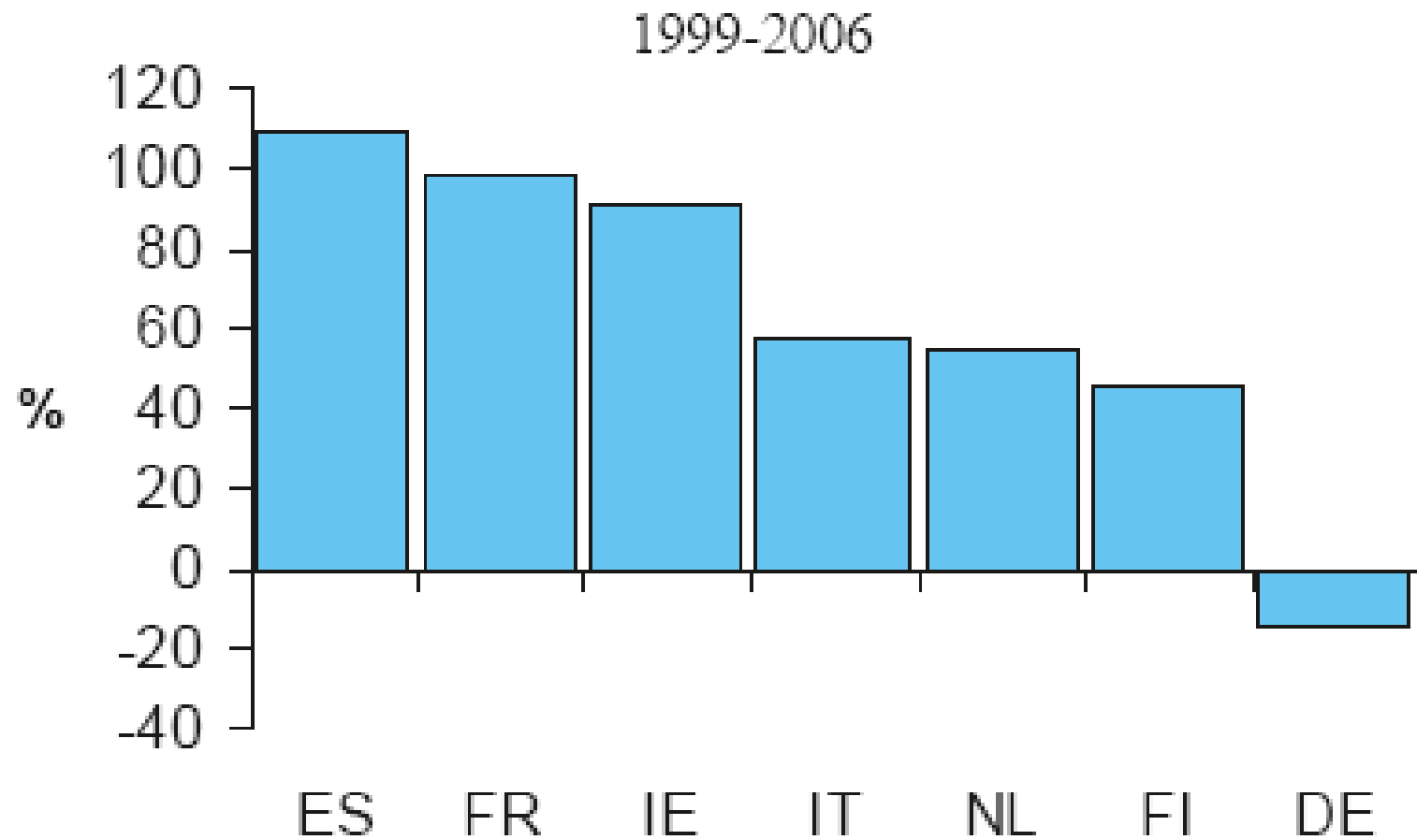
Strefa euro (2)

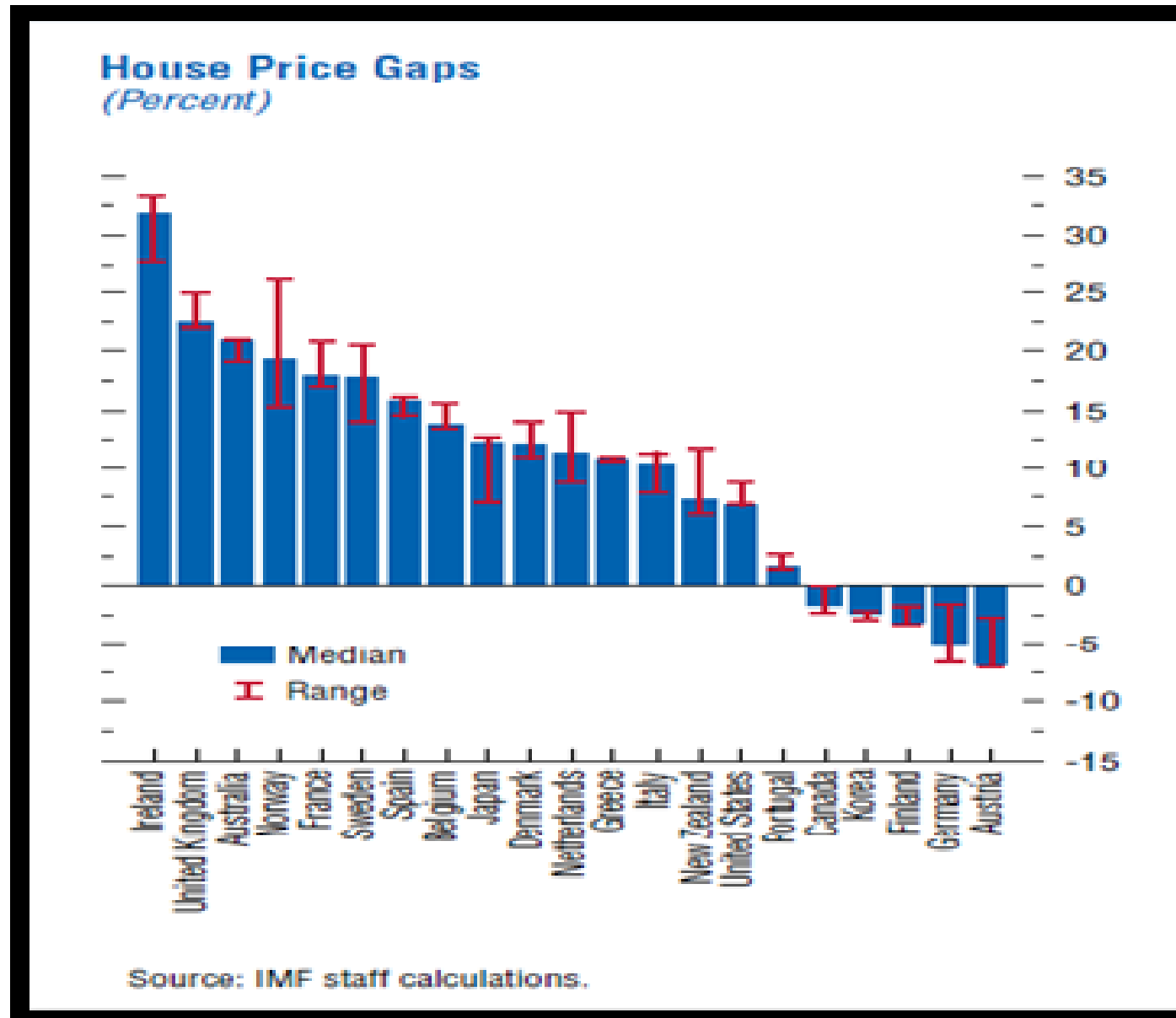
Źródło: Ameco Database

Ryzyko boomu kredytowego (1)

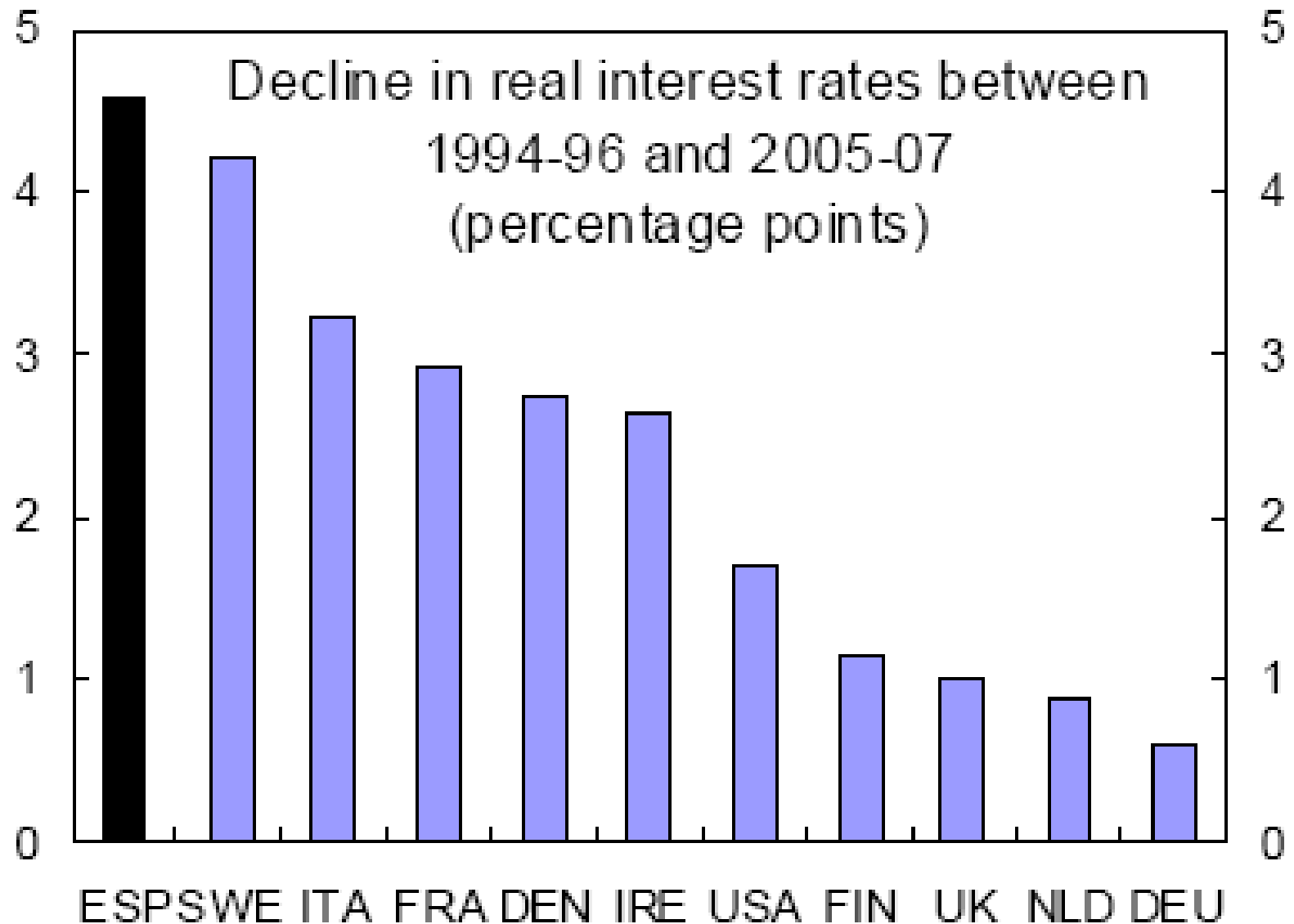
Graph I.4.7: Cumulated change in real house prices

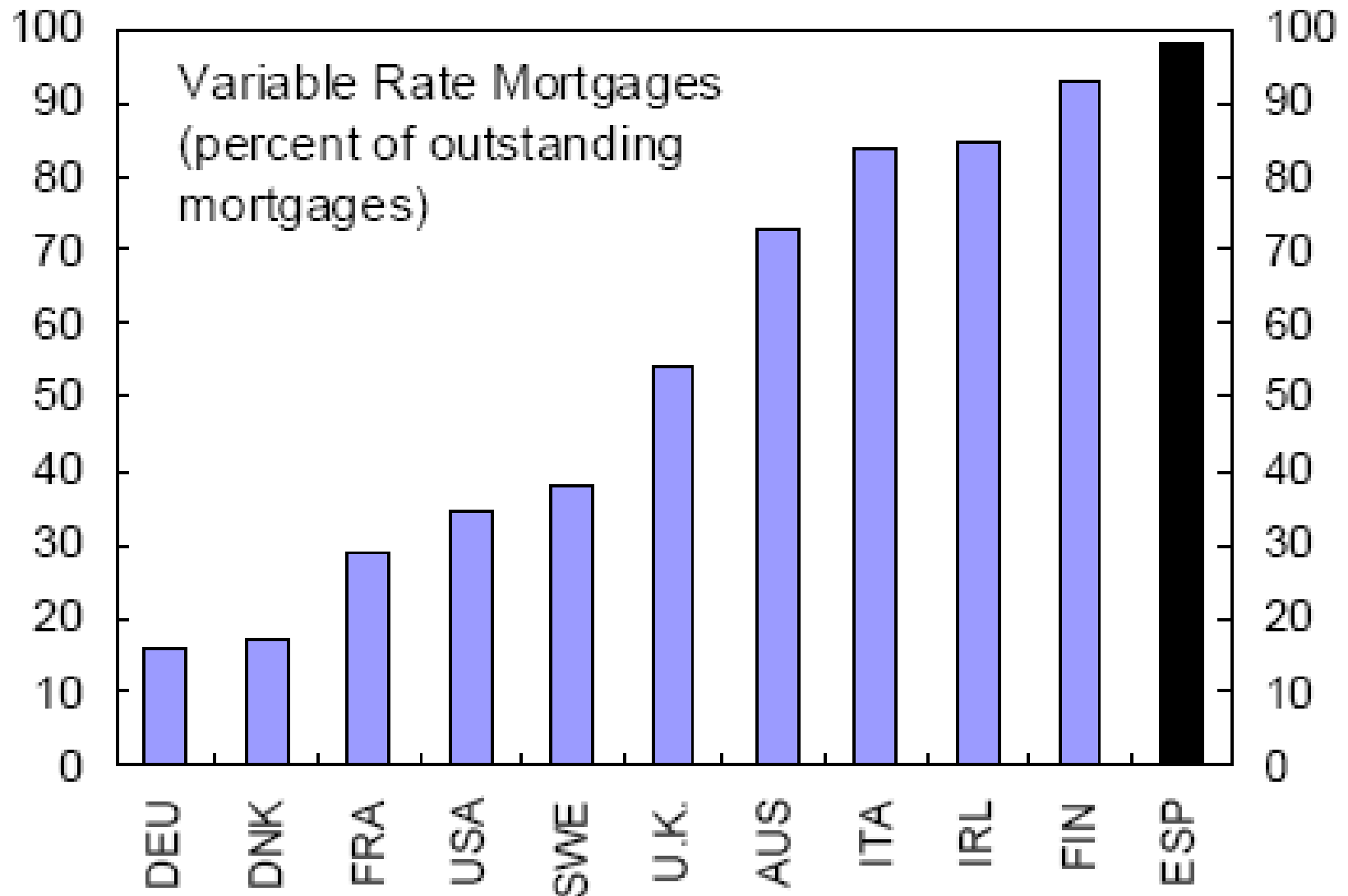
Ryzyko boomu kredytowego (2)

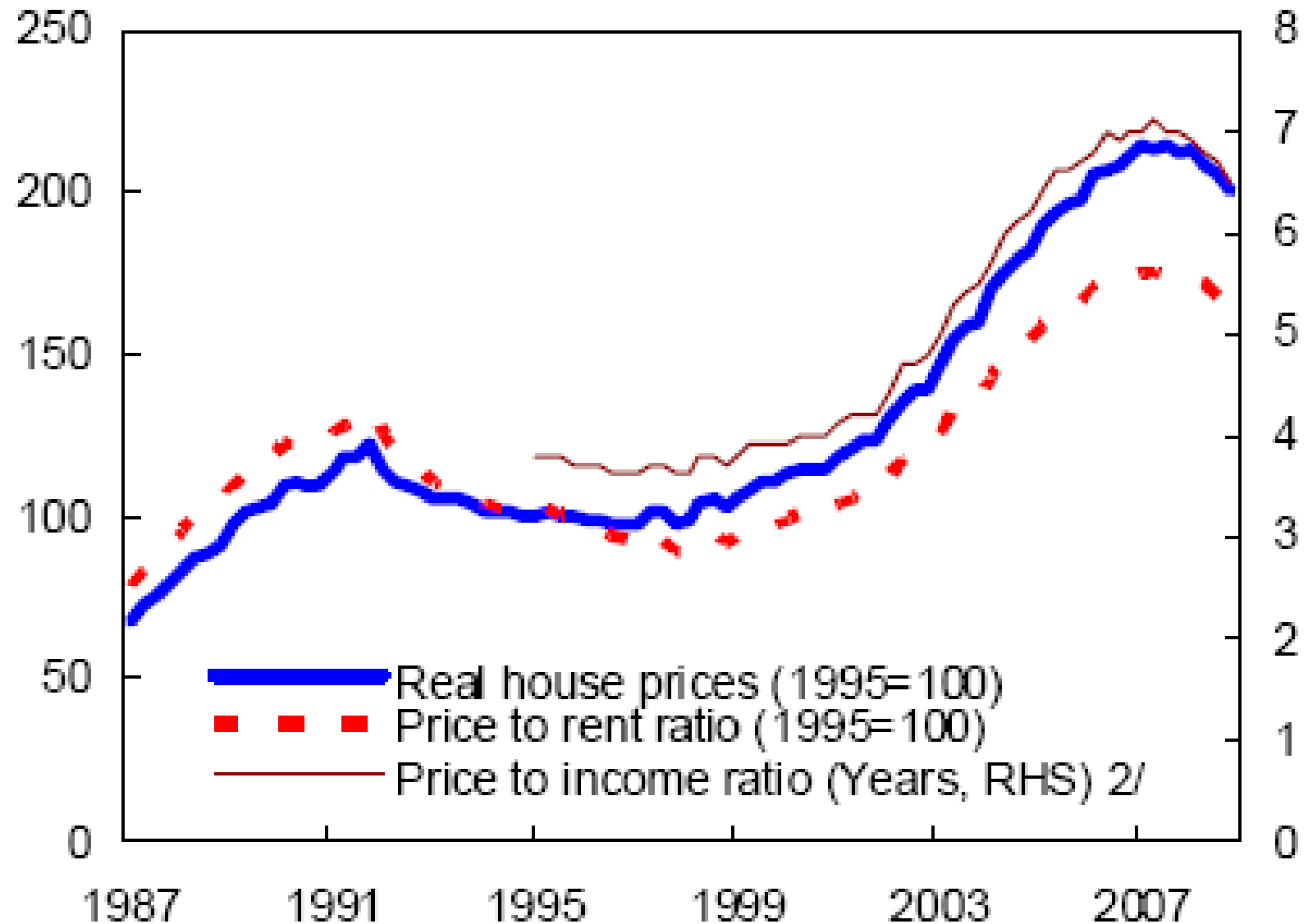
Ryzyko boomu kredytowego (3)

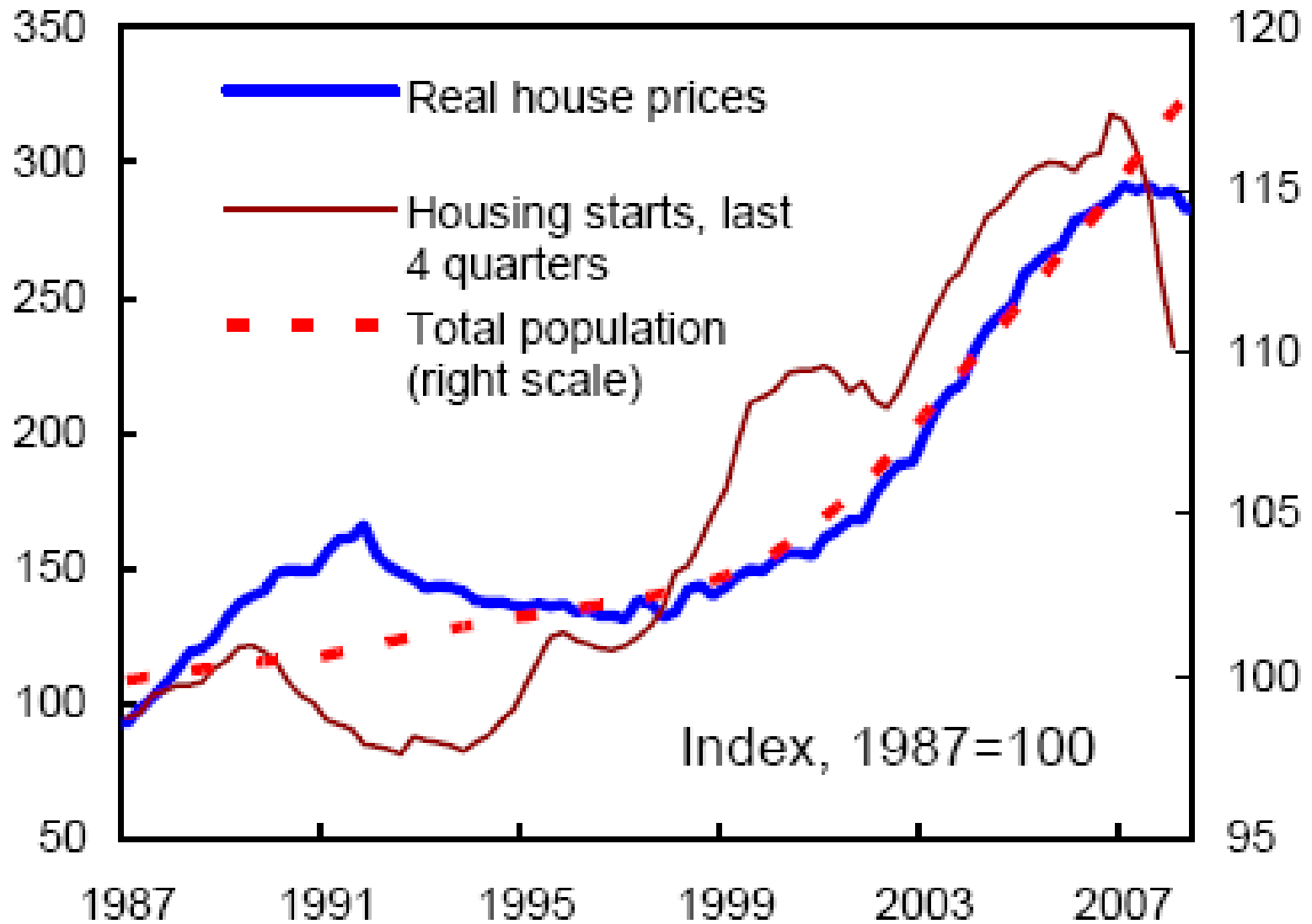
Ryzyko boomu kredytowego (4)

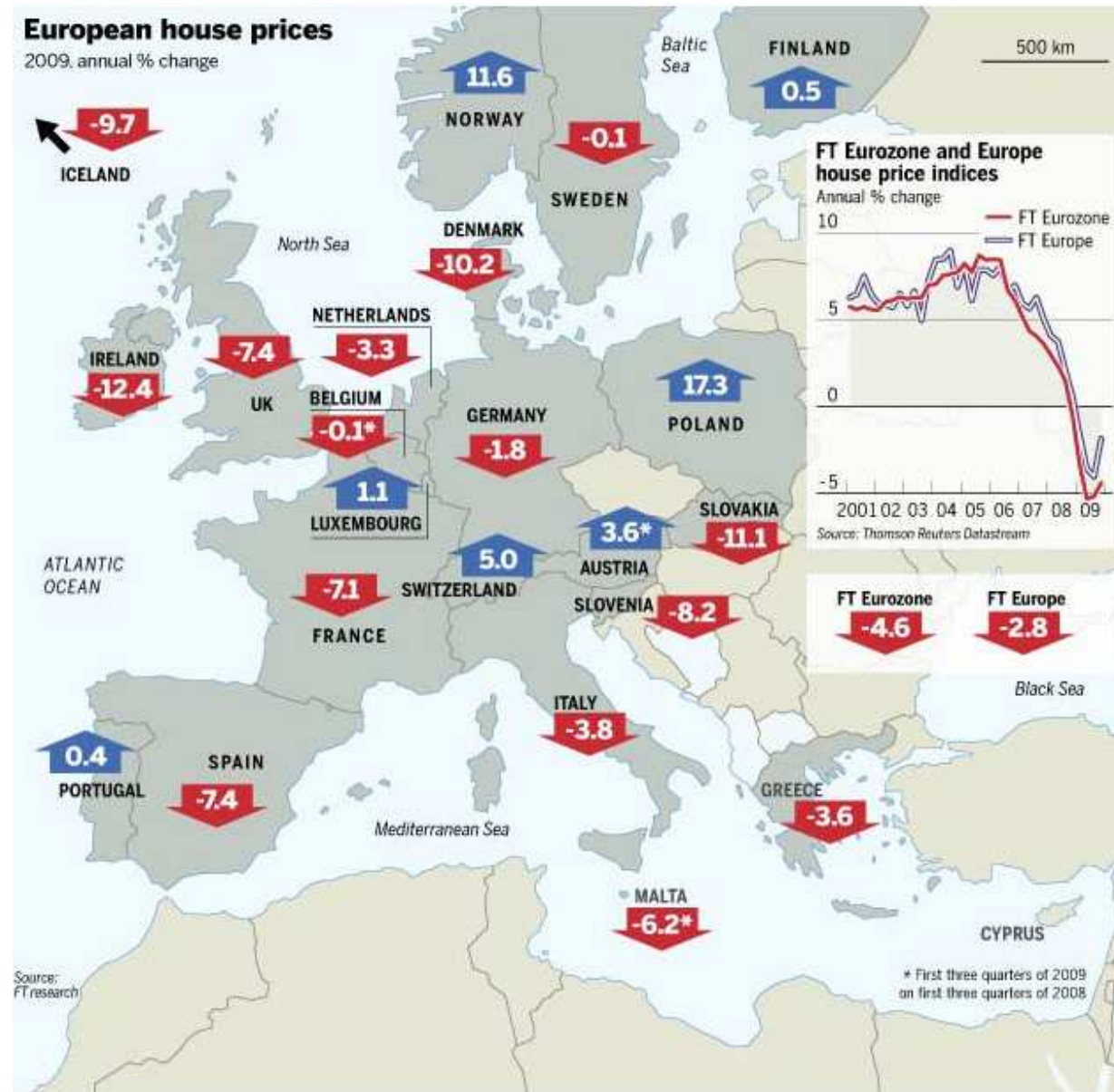
Przypadek Hiszpanii (1)

Przypadek Hiszpanii (2)

Ryzyko boomu kredytowego (5)

Doświadczenia Hiszpanii (1)

The mechanics of loan loss provisions in Spain

Total provisions are the sum of specific (*dot.espe*) and general (*dot.gen*) provisions. The formula for the general provisions is as follows:

$$dot.gen_t = \alpha \Delta C_t + \left(\beta - \frac{dot.espe_t}{C_t} \right) C_t,$$

where C_t is the stock of loans and ΔC_t its variation (positive in a lending expansion, negative in a credit crunch). α covers the latent loss, while β is the average specific provision for, ideally, a full lending or business cycle.

This formula is a simplified way of presenting things. In actuality there are six risk buckets, or homogeneous risk categories, each with a different α and β (for more detail on these groups, see Banco de España 2004, annex IX):

- *Negligible risk*—cash and public sector exposures (both loans and securities)
- *Low risk*—mortgages with a loan-to-value ratio below 80 percent and exposures to corporations with a rating of A or above
- *Medium-low risk*—mortgages with a loan-to-value ratio above 80 percent and other collateralized loans not previously mentioned
- *Medium risk*—other loans, including corporate exposures that are nonrated or have a rating below A and exposures to small and medium-size firms
- *Medium-high risk*—consumer durables financing
- *High risk*—credit card exposures and overdrafts

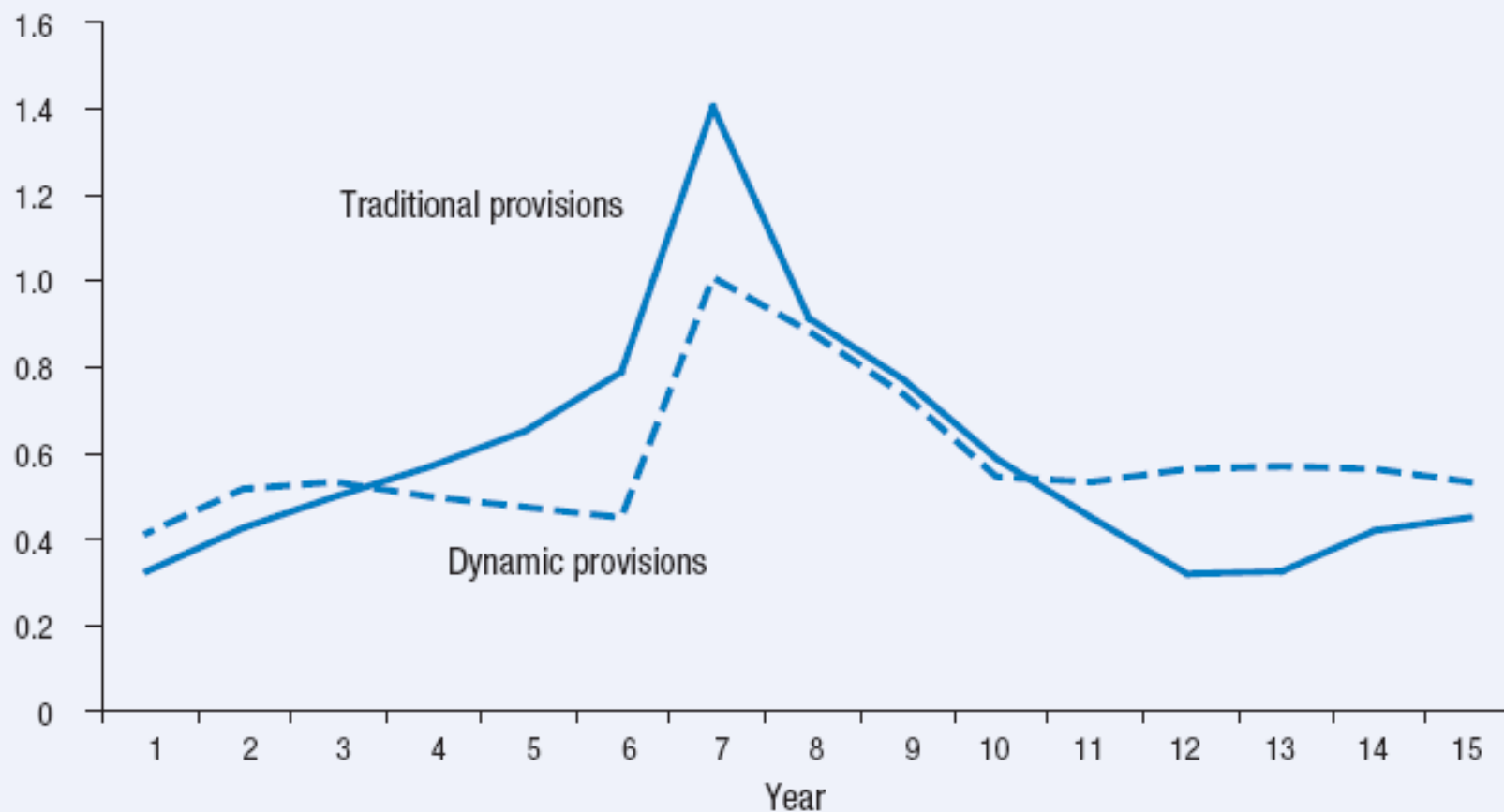
As noted, the six risk buckets have different alpha and beta parameters: for α , 0 percent, 0.6 percent, 1.5 percent, 1.8 percent, 2 percent, and 2.5 percent; and for β , 0 percent, 0.11 percent, 0.44 percent, 0.65 percent, 1.1 percent, and 1.64 percent. The final formula to be applied by each bank is therefore:

$$dot.gen_t = \sum_{i=1}^6 \alpha_i \Delta C_{it} + \sum_{i=1}^6 \left(\beta_i - \frac{dot.espe_{it}}{C_{it}} \right) C_{it} = \sum_{i=1}^6 \alpha_i \Delta C_{it} + \left(\sum_{i=1}^6 \beta_i C_{it} - dot.espe_t \right).$$

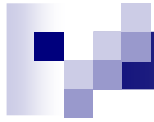
Doświadczenia Hiszpanii (2)

Traditional and dynamic provisions across a simulated lending cycle

Provisions over total loans (%)

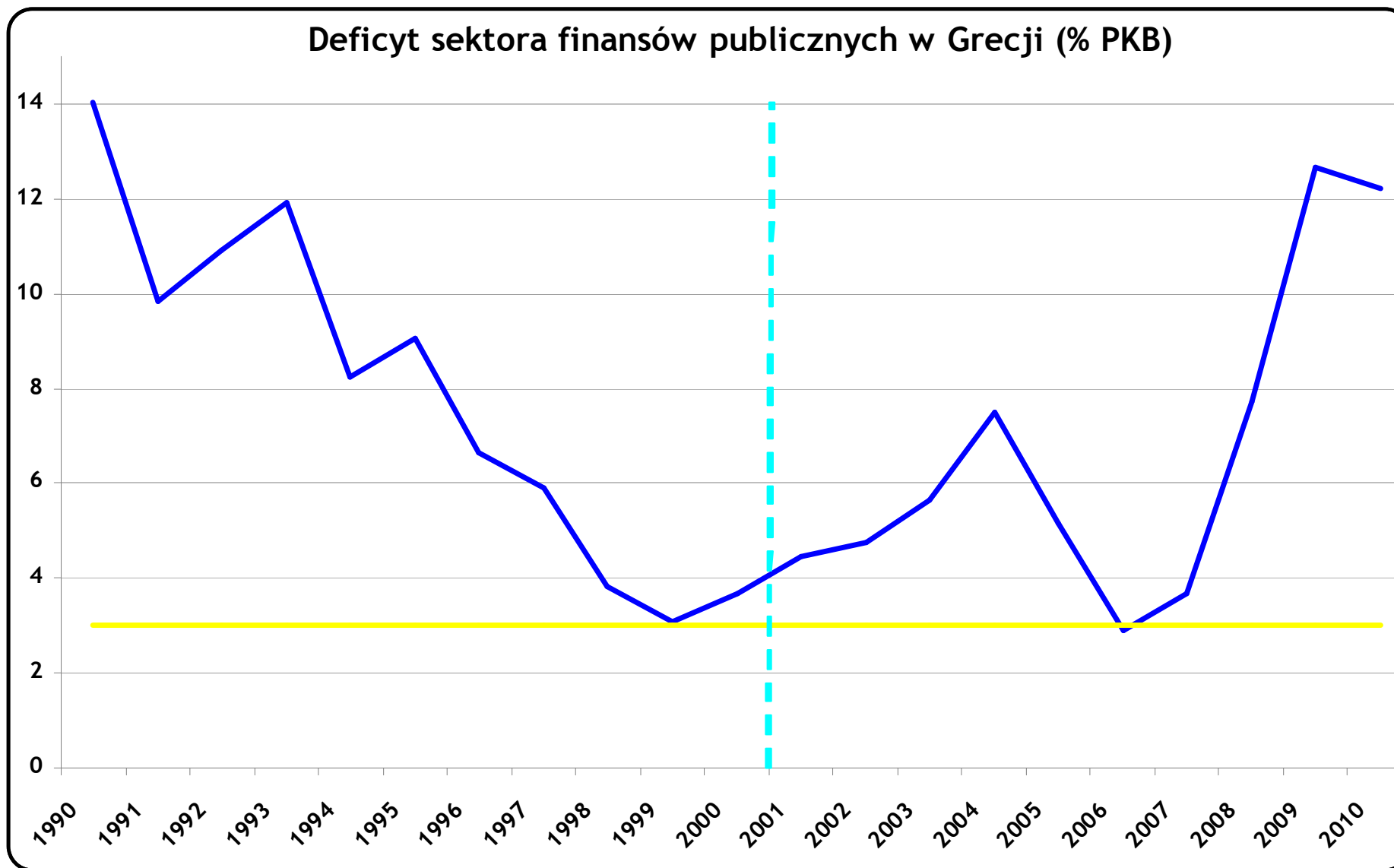

Źródło: Saurina [2009]

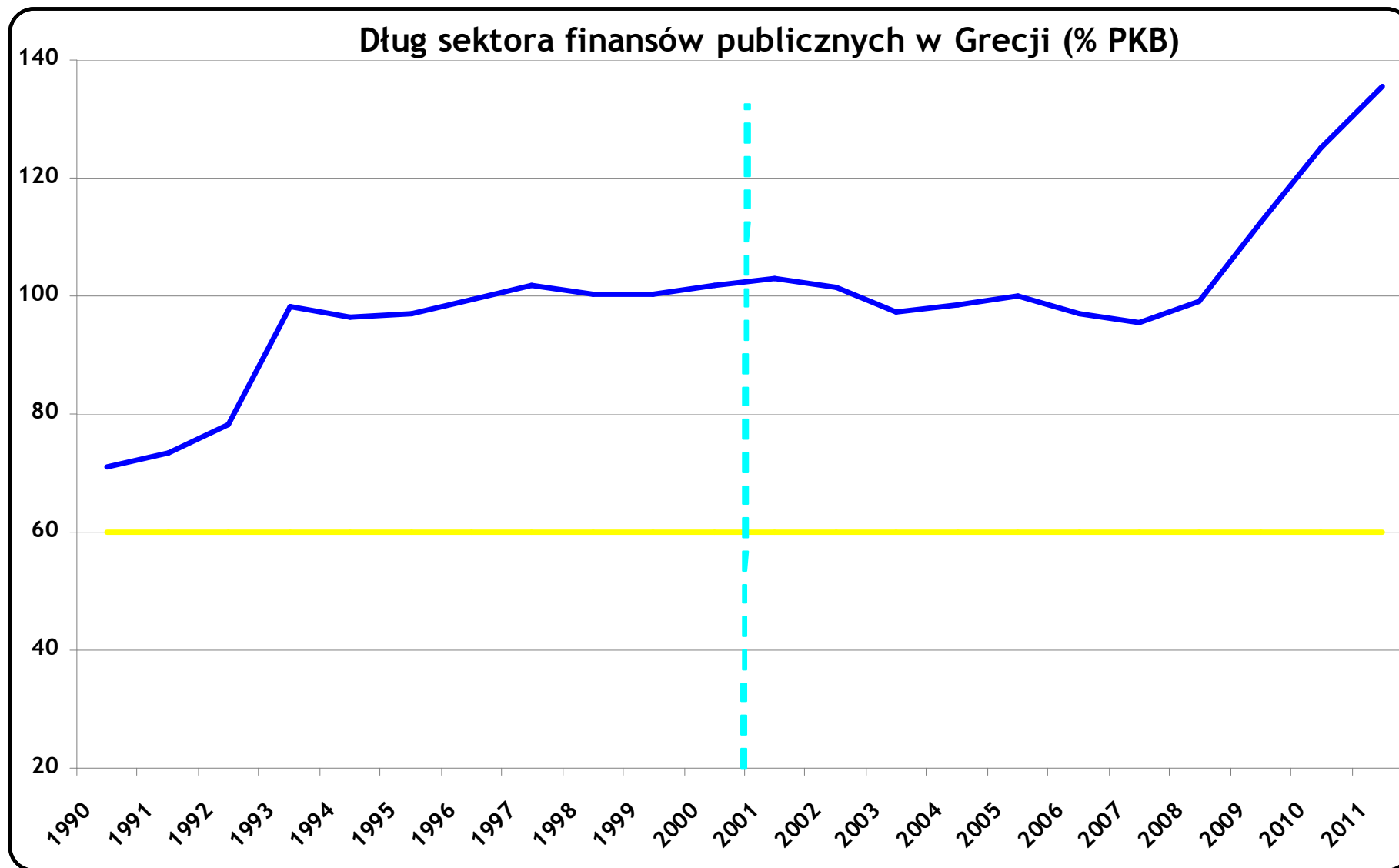
Ryzyko rozluźnienia polityki fiskalnej

Przypadek Grecji (13)

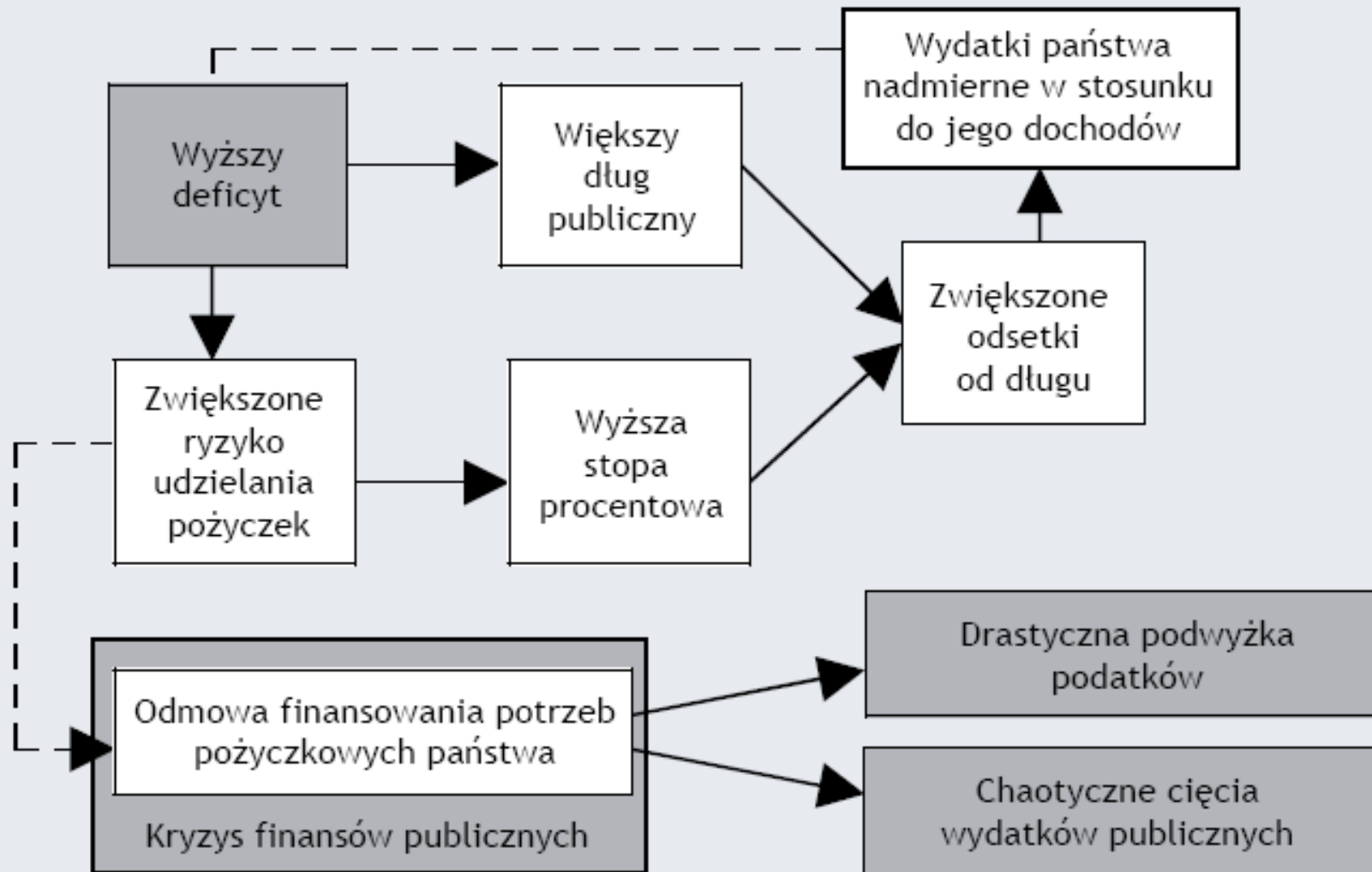
Źródło: Ameco Database

Przypadek Grecji (14)

Źródło: Ameco Database

Przypadek Grecji (15)

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (1)

Rozdział 3

Procedury ostrożnościowe i sanacyjne

Art. 86.

W przypadku, gdy wartość relacji kwoty państwowego długu publicznego do produktu krajowego brutto, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, ogłoszonej zgodnie z art. 38:

- 1) jest większa od 50%, a nie większa od 55%, to na kolejny rok Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa nie może być wyższa niż relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa z roku bieżącego wynikająca z ustawy budżetowej;
- 2) jest większa od 55%, a mniejsza od 60%, to:
 - a) na kolejny rok Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym:
 - nie przewiduje się deficytu budżetu państwa lub przyjmuje się poziom różnicy dochodów i wydatków budżetu państwa, zapewniający, że relacja długu Skarbu Państwa do produktu krajowego brutto przewidywana na koniec roku budżetowego, którego dotyczy projekt ustawy, będzie niższa od relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. b, ogłoszonej zgodnie z art. 38,

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (2)

- nie przewiduje się wzrostu wynagrodzeń pracowników państwowej sfery budżetowej, w tym pracowników jednostek, o których mowa w art. 139 ust. 2,
 - waloryzacja rent i emerytur nie może przekroczyć poziomu odpowiadającego wzrostowi cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłoszonego przez Główny Urząd Statystyczny za poprzedni rok budżetowy,
 - wprowadza się zakaz udzielania pożyczek i kredytów z budżetu państwa z wyjątkiem rat kredytów i pożyczek udzielonych w latach poprzednich,
 - nie przewiduje się wzrostu wydatków w jednostkach, o których mowa w art. 139 ust. 2, na poziomie wyższym niż w administracji rządowej,
- b) Rada Ministrów dokonuje przeglądu wydatków budżetu państwa finansowanych środkami pochodzącymi z kredytów zagranicznych oraz przeglądu programów wieloletnich,
- c) Rada Ministrów przedstawia Sejmowi program sanacyjny mający na celu obniżenie relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a,
- d) wydatki budżetu jednostki samorządu terytorialnego określone w uchwale budżetowej na kolejny rok mogą być wyższe niż dochody tego budżetu powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki, jedynie o kwotę związaną z realizacją zadań ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3;

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (3)

3) jest równa lub większa od 60%, to:

- a) stosuje się odpowiednio postanowienia pkt 2 lit. a i b,
- b) Rada Ministrów, najpóźniej w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, przedstawia Sejmowi program sanacyjny mający na celu ograniczenie tej relacji do poziomu poniżej 60%,
- c) wydatki budżetu jednostki samorządu terytorialnego określone w uchwale budżetowej na kolejny rok nie mogą być wyższe niż dochody tego budżetu,
- d) poczynając od siódmego dnia po dniu ogłoszenia relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, jednostki sektora finansów publicznych nie mogą udzielać nowych poręczeń i gwarancji.

Źródło: Ustawa o
finansach publicznych

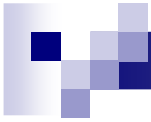
Rozdział X

FINANSE PUBLICZNE

Art. 216.

5. Nie wolno zaciągać pożyczek lub udzielać gwarancji i poręczeń finansowych, w następstwie których państwowy dług publiczny przekroczy $\frac{3}{5}$ wartości rocznego produktu krajowego brutto. Sposób obliczania wartości rocznego produktu krajowego brutto oraz państwowego długu publicznego określa ustawa.

Źródło: Konstytucja RP

Polska droga do euro

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (1)

Tabela 1. Wynik i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP, % PKB)

	Kod ESA	2008	2009	2010	2011	2012
Wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych (B.9)	S.13	-3,6	-7,2	-6,9	-5,9	-2,9
Podsektor centralny	S.1311	-3,9	-5,6	-5,7	-6,1	-3,6
Podsektor lokalny	S.1313	-0,2	-0,5	-0,5	-0,1	0,0
Fundusze ubezpieczeń społecznych	S.1314	0,4	-1,1	-0,7	0,4	0,7
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	S.13	47,2	50,7	53,1	56,3	55,8

Źródło: 2008 r. – GUS, lata 2009–12 Ministerstwo Finansów

Main features of country forecast - POLAND

	2008			Annual percentage change						
	bn PLN	Curr. prices	% GDP	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
General government balance (c)				-	-3,6	-1,9	-3,7	-7,1	-7,3	-7,0
Cyclically-adjusted budget balance (c)				-	-4,0	-2,8	-4,6	-6,9	-6,5	-5,7
Structural budget balance (c)				-	-4,0	-2,8	-4,6	-7,2	-6,3	-5,7
General government gross debt (c)				-	47,7	45,0	47,2	51,0	53,9	59,3

(a) Eurostat definition. (b) gross saving divided by gross disposable income. (c) as a percentage of GDP.

Źródło: European Commission [2010]

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (2)

Tabela 3. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (koniec roku, % PKB)

	Kod ESA	2008	2009	2010	2011	2012
1. Dług brutto		47,2	50,7	53,1	56,3	55,8
2. Zmiana relacji długu brutto		2,2	3,5	2,4	3,3	-0,5

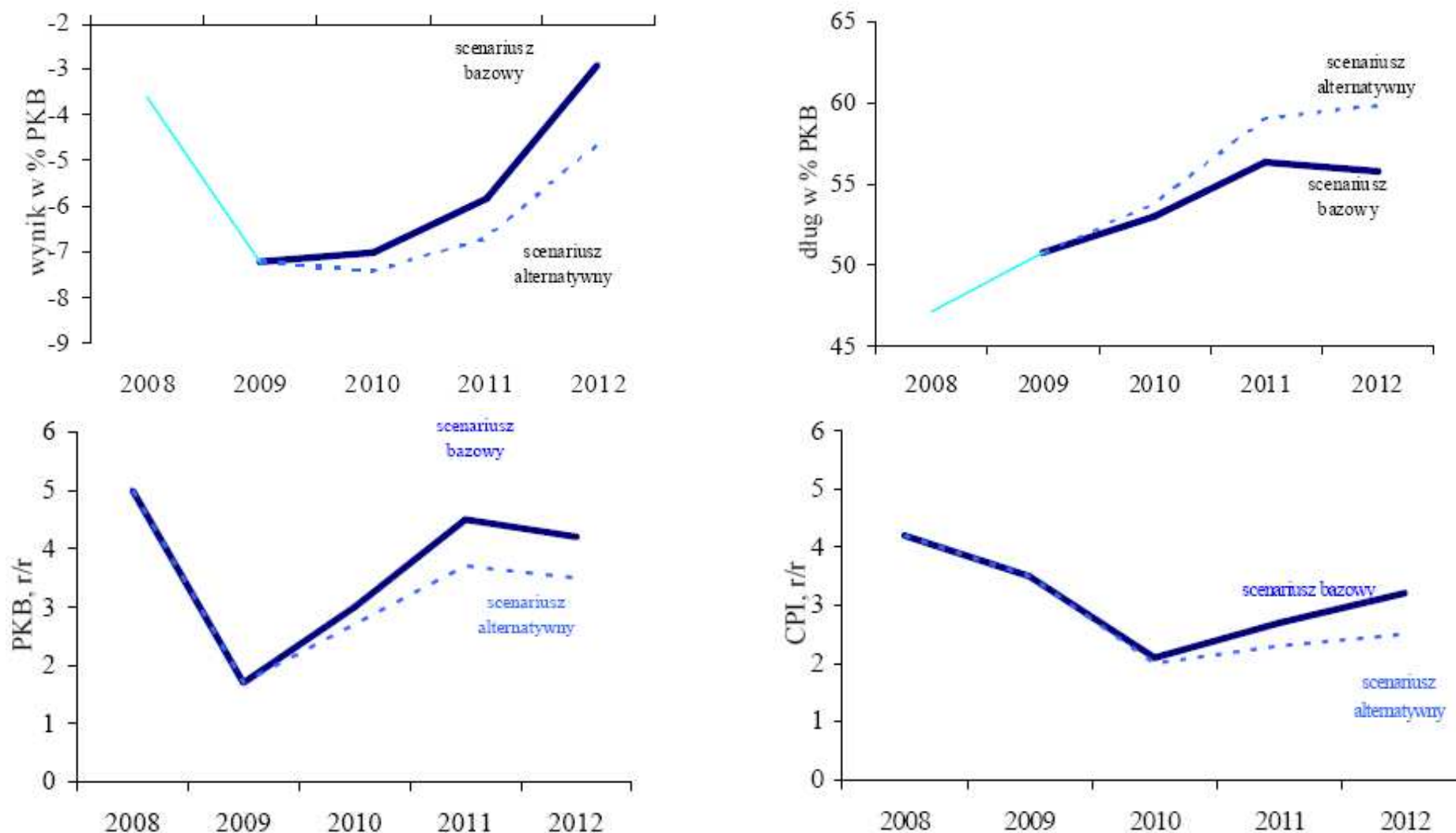
Tabela 8. Wzrost gospodarczy

	Kod ESA	2008 Poziom	2008 Tempo wzrostu	2009 Tempo wzrostu	2010 Tempo wzrostu	2011 Tempo wzrostu	2012 Tempo wzrostu
1. Realny PKB (w mld PLN)	B1*g	1 235,6	5,0	1,7	3,0	4,5	4,2
2. Nominalny PKB (w mld PLN)	B1*g	1 272,8	8,2	5,7	5,1	7,4	7,6
Składowe realnego PKB							
3. Spożycie prywatne	P.3	753,9	5,9	2,3	0,8	3,0	4,8
4. Spożycie publiczne	P.3	226,9	7,5	1,1	3,8	0,0	0,0
5. Nakłady brutto na środki trwale	P.51	274,6	8,2	-0,3	5,7	11,3	4,7

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (3)

Wykres 2. Scenariusze rozwoju sytuacji makroekonomicznej, wyniku i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

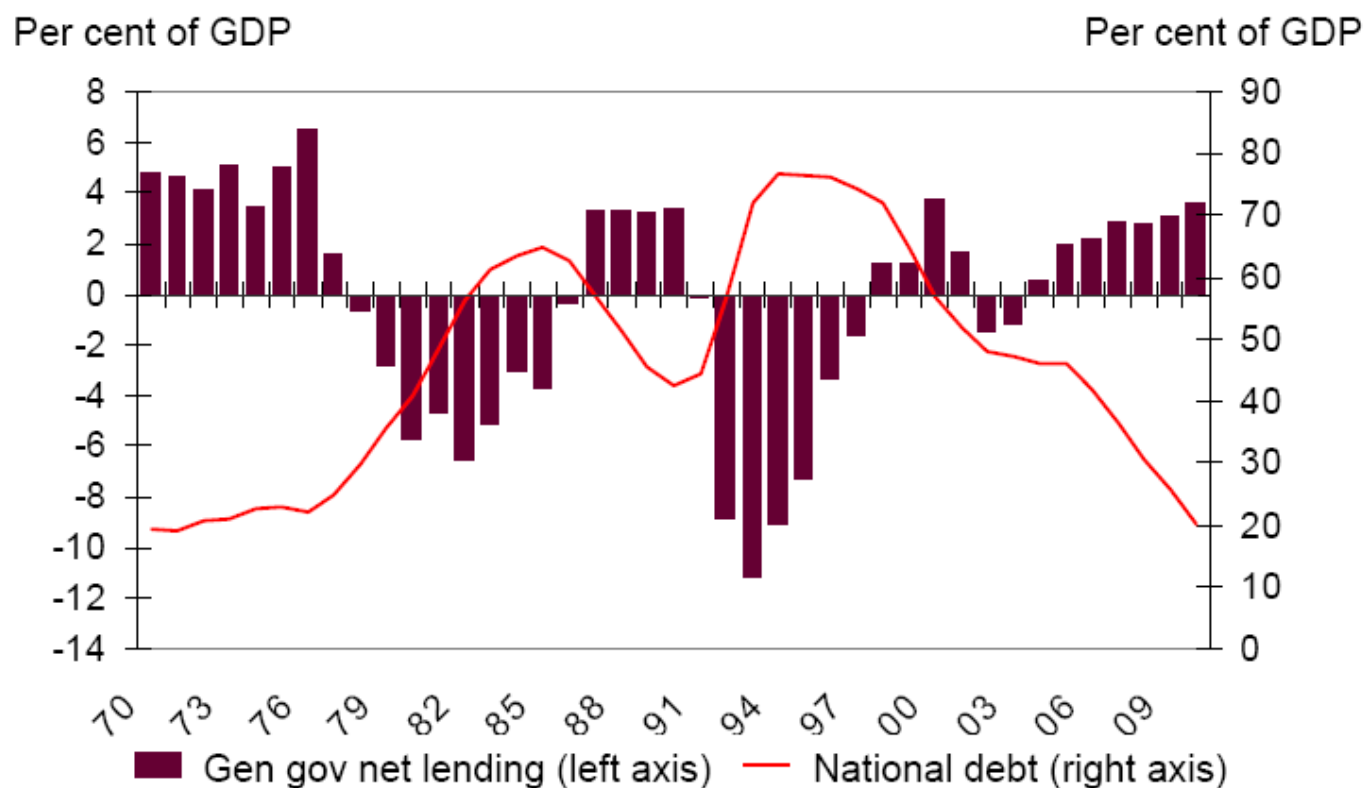

Droga do euro - *Plan rozwoju i konsolidacji finansów publicznych*

- Plan przewiduje ograniczenie strukturalnego deficytu sektora finansów publicznych do - określonego w PK - poziomu średniookresowego celu budżetowego (1% PKB) oraz wprowadzenie:
 - tymczasowej (doraźnej) reguły wydatkowej, zgodnie z którą wzrost wydatków niewynikających z istniejących ustaw (elastycznych) nie powinien w najbliższych latach przekraczać 1% w ujęciu realnym
 - docelowej reguły wydatkowej, stabilizującej strukturalny deficyt na docelowym poziomie, obejmującej możliwie szeroki zakres wydatków s.f.p., opartej w części realnej na wzroście gospodarczym w kilkuletnim okresie referencyjnym, a w części nominalnej na celu inflacyjnym. Ponadto, może być w regule potrzebny dodatkowy element zmniejszania relacji wydatków publicznych do PKB do poziomu poniżej 40%.
 - ewentualna redefinicja państwowego długu publicznego nie może mieć na celu uniknięcia ewentualnego przekroczenia progów ostrożnościowych z ustawy o finansach publicznych. Jeżeli miałyby ona nastąpić by zapewnić spójność z definicją, która nie uwzględnia zobowiązań emerytalnych (jak w większości krajów europejskich) to zmiana ta powinna zostać przeprowadzona po uzyskaniu efektów Planu Rozwoju i Konsolidacji Finansów i odsunięciu zagrożenia przekroczenia progów ostrożnościowych.

Droga do euro - doświadczenia Szwecji z regułą wydatkową

General government net lending and gross debt

Droga do euro - Plan rozwoju i konsolidacji finansów publicznych

Skutki finansowe (koszty z minusem, oszczędności z plusem) włączenia funkcjonariuszy i żołnierzy rozpoczynających służbę od 1 stycznia 2012 r. do powszechnego systemu emerytalnego, rentowego i chorobowego w cenach 2009 (w mln zł)

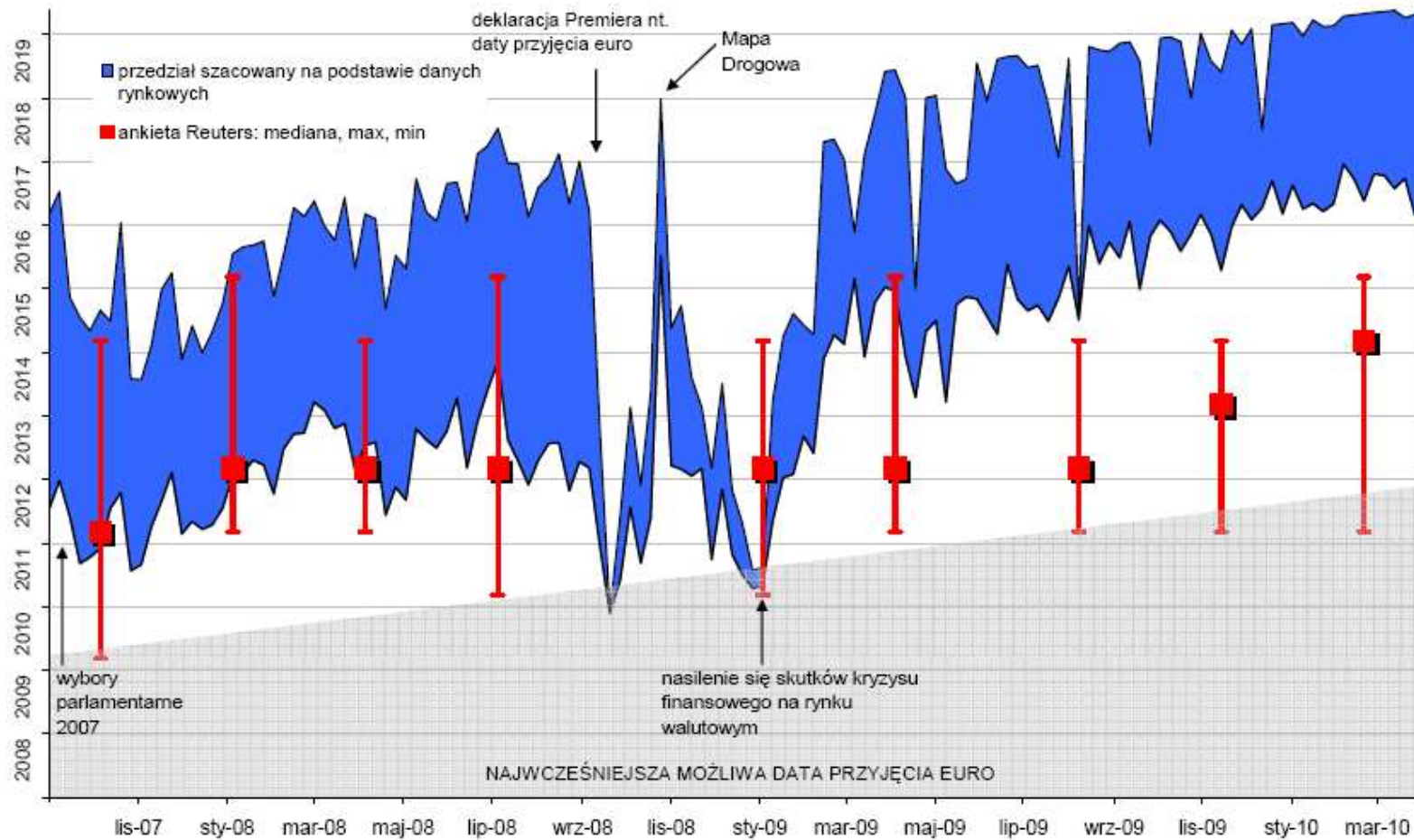
	Razem		Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy zasadami powszechnego systemu emerytalnego		Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy powszechnym system rentowym	Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy powszechnym ubezpieczeniem chorobowym	Dodatkowy program przekwalifikowania zawodowego funkcjonariuszy i żołnierzy
	Wg metodologii i ESA 95	Wg metodologii i krajowej	Łącznie wg metodologii ESA 95 (OFE poza SFP)	Łącznie wg metodologii krajowej (OFE w SFP)			
2012	-26	4	-29	0	1	2	0
2013	-48	12	-59	0	7	5	0
2014	-71	24	-95	0	17	8	0
2015	-93	44	-136	0	33	11	0
2016	-112	71	-184	0	57	15	-1
2017	-128	108	-237	0	90	20	-1
2018	-139	157	-295	0	133	25	-1
2019	-146	214	-360	0	186	30	-2
2020	-138	283	-421	0	251	35	-3
2025	82	886	-804	0	835	67	-16
2030	897	2 193	-1 082	213	1 923	108	-51
2035	-267	1 638	-351	1 554	b.d.	158	-75
2040	1 935	4 577	1 786	4 427	b.d.	220	-70
2045	5 307	8 741	5 084	8 517	b.d.	294	-70
2050	9 434	13 261	9 135	12 963	b.d.	369	-70
2055	13 394	15 699	13 055	15 359	b.d.	409	-70
2060	17 129	16 237	16 757	15 865	b.d.	441	-70

Źródło: KPRM [2010]

* Założono, że dodatkowym programem przekwalifikowania zawodowego byłoby objęci wszyscy funkcjonariusze i żołnierze, którzy rozpoczną służbę od 1 stycznia 2012 r. osiągają wiek 45 lat, a wydatki na przekwalifikowanie jednego funkcjonariusza wyniosłyby 10 tys. zł.

Droga do euro - kiedy akcesja? (1)

Wykres 7. Oczekiwana przez rynek data przyjęcia euro przez Polskę (euro-day), IX 2007- III 2010

Źródło: obliczenia: MF, dane: Reuters.

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

Droga do euro - kiedy akcesja? (2)

Witold Koziński, Wiceprezes NBP, wypowiedź z dn.
16.02.2009

- *„Zarząd nie rekomenduje wprowadzenia Polski do systemu ERM2 tak szybko jak to jest możliwe”.*

Premier Donald Tusk, wypowiedź z dn. 6.05.2010

- *“Dzisiaj dla mnie nie jest priorytetem budowanie kalendarza wejścia do strefy euro. (...) Niezwykle ważne jest aby wszystkie instytucje państwowe działały bardzo solidarnie jeśli chodzi o działania dotyczące złotego i polskiej gospodarki,,*
- *“(…) Na razie musimy obserwować co się dzieje na południu Europy, a do tematu euro wrócimy”.*

Dziękuję za uwagę